

Før var ferien gjevere

Alt var bedre før 1:4

Mange har dokumentert feriene sine fra tidligere tiår med privatopptak på smalfilm som gir oss gode tidsbilder mange kjenner seg igjen i. Folkekjære minner om enkle telt og spennende bilturer til svenske campingplasser er "gjeve", ifølge popartistene fra 60- og 70-tallet, Odd Egil Støldal og Hans Petter Hansen. Fram til 1964 hadde nordmenn rett på bare tre ukers ferie i løpet av et helt år. Økonomien var dårligere enn i dag, turene ble kortere, men ferieopplevelsene var minst like bra.

Denne del handler om nordmænd og ferie. Tidligere dokumenterede mange deres ferier med smalfilmsopptagelser. Det har givet nogle gode tidsbilleder bl.a. af spændende campingture med primitive telte. Økonomien var dårligere end i dag, turene var kortere, men ferieoplevelserne var mindst lige så gode. Hans Peter Hansen og Odd Egil Støldal fortæller om, hvordan nordmænd holdt ferie i 1960'erne og 1970'erne.

Udskrift af udsendelsens tale:

Årene går så svimlende fort.

Men'skene maser
at alt skal bli gjort.

Og snart du ser
at du vil få mer

av alt hva livet byr.

Av alt hva livet byr.

Skal vi se ...

Vi må nok lenger ut, skjønner du.

Da jeg var guttunge,
var det far som gjorde dette.

-Du kan ikke rope på han nå.

-Han var varm og hissig.

Jeg går inn i sentrum.

... har du gitt meg håpets vei å gå.

Ta meg med til dine gylne enger.

Alt var mye bedre før! Da var det
sånne stenger man satte sammen.

(Latter)

Evig og alltid,
for alltid og evig er du min vår ...

-Se her, Hansen!

-Du ropte til meg nå?

-Ja.

-Ser du hva jeg holder på med?

-Jeg tror du klarte det.

-Det vil vise seg.

... til gledens bud, alt det vi ga.

I gamle dager
måtte vi sove i dette teltet.

Far kunne, og vi barna skulle holde.

Når far ble varm i toppen
fordi noe var feil, ble mor gretten.

Stundene før vi fikk tak over hodet,
kunne være ganske heftige.

Men vi måtte ha bil
for å dra på campingtur.

Og bil var ikke lett å få,
for det hadde myndighetene rasjonert.

Man måtte ha kjøpetillatelse.

En bil kommer til landet.
Ikke så oppsiktsvekkende.

Men kanskje blir
akkurat denne bilen Deres bil -

- når den etterlengtede kjøpe-
tillatelsen ligger i postkassa.

Og da vil De kanskje vite
hva som har skjedd med bilen.

Før det kunne man
kjøpe russiske biler.

Faren min kjøpte Moskvitch.

-Det var gjevt.

-Det ville ikke faren min ha.

Jeg begynte i lære i 1963 på
Rosenberg verft, som platearbeider.

Og det var jo stort.

Vi begynte tidlig.

Du ser at gnist og flammar og vals
og plader, det e' livet for meg.

Det må beinharde jobbing te'.
Adle på arbeid vet det.

To ukers ferie var
det vanlige da, for arbeiderne.

Allerede i 1964
fikk vi fire ukers ferie.

Viktigast,
ka du så drive med, e' ærligt slit.

Kampen mekaniske verksted er en
middelsstor bedrift: ca. 100 ansatte.

Disponent Tor Knutsen, vil
fire ukers ferie medføre problemer?

Det kan man i høyeste grad si.
En vesentlig økning i våre utgifter.

-Blir det stans i produksjonen?

-Ja. Man går fra tre til fire uker, -

- så det blir enda en uke
der det ikke produseres noe.

Vi skal utbetale
feriepenger for den uken, -

- men mister
produksjonsinntektene fra den.

Det blir ikke dyrt
med så lang ferie, for dere?

Jeg vil helst ha en uke om vinteren,
for jeg liker godt å gå på ski.

Da ville jeg bli fornøyd.

Torbjørn Falkangers
egen modell, Snøgg.

En kvalitetsstøvel: ekte beksømsydd,
gelenkstøtte og riflet gummisåle.

Og rimelig.

Dyrt ... Det blir det vel
hvis man skal reise bort.

When I want you in my arms,

when I want you
and all your charms,

whenever I want you,
all I have to do is dream.

I 1964 fikk vi fire ukers ferie.

De ble bekymra: Hva skulle de
med all fritida? Vi fant da på noe.

Groovin'

on a Sunday afternoon.

Really,

couldn't get away too soon.

I can't imagine
anything that's better.

The world is ours
whenever we're together.

There ain't a place
I'd like to be instead.

Movin' ...

De dro ikke så langt.

Vi var jo nedi her.

Kjørte fra Stavanger
til nærmeste campingplass.

Vi hadde aldri penger til hotell.
Syden var noe langt, langt borte.

Det gikk mange år
før vi satte oss på et fly dit.

Enten De skal
reise i inn- eller utland, -

- står NSBs reisebyråer til tjeneste
med opplysninger og billetter.

Dem finner De i de fleste byer.

Men er der ikke et på stedet,
henvend Dem til jernbanestasjonen.

Bruk toget!

Himmel og hav.
Speiler som rav.

Blink av en melkevei.

Himmel og hav.
Høy eller lav,

følger en stjerne deg,
enten du er en Løve, en Vær ...

Jeg tror de som drar på ferie i dag,
er mer opptatt av å dra til et sted -

- som sier noe om dem selv.

Drar man f.eks. til Roma, har
man kanskje interesse for historie.

Eller drar man
på sykkelferie i Frankrike, -

- vil man bli sett på som sporty.

Den personen man vil være,
avgjør hvilken ferie man velger.

Man skal realisere seg sjøl.

Og prøve å skape inntrykk av
at man er den personen man vil være.

Vil man bli sett på
som kanskje litt eventyrlysten, -

- drar man til eksotiske steder
der ikke så mange har vært før.

Backpacking og sånt.

Og det er viktig å ha
en historie å fortelle etter ferien.

Det tror jeg folk synes er bra å ha.

Vi dro til Sverige en gang.

Alt landfast, som kunne
nås med bil, var greit. Billigere.

Eksklusivt!
Vært i utlandet ...!

I Sverige
var prisene lave, men pengene dyre.

-Vi hadde jo lite penger.

-Veldig lite penger.

Men vi hadde det jo fint
for de få pengene vi hadde.

It's right
that I should care about you.

-Dere var i Sverige. Det var langt.

-Ja.

På lange kjøreturer på dårlige veier
ble man enten bilsjuk eller sovna.

Ingen sikkerhetsseler,
og foreldrene satt og røykte!

Far fyrte garantert opp
en røyk allerede før Sandnes!

Ingen vanlig sigarett, men en Jolly.

Tenn en selv. Nyt den.

Kjenn smaken og aromaen.

Det var noe svineri
å røyke inni bilen.

Artig hvordan det har
forandra seg. Heldigvis.

Det var ikke bedre før i tida.

Bilene vi hadde ... Det var
aldri en tur uten et eller annet:

Ei reim hadde gått,
det var ikke tilførsel av bensin.

Nei, bilene var ikke som nå.

Härligt, härligt,
men farligt, farligt.

Ganska vanligt, men oförsvarligt.

Härligt, härligt,
men farligt, farligt,
så ta det varligt.

Härligt, härligt,
men farligt, farligt.

Väldigt vanligt, men oförsvarligt.

Härligt, härligt,
men farligt, farligt,
så ta det varligt.

Vi reiste til Danmark på telttur.

Det var jo en kjempeopplevelse.

Peter Wessel, den flotte
bilfergen mellom Østlandet
og Jylland, er i drift igjen.

Som "knokkelskipet" fulgte den -
- fangeskipet Donau på dets utallige
turer mellom Norge og Tyskland -
- for å plukke opp levende og døde
etter en mine eller en torpedo.

Den var et vrak, men er nå flottere
og mer imponerende enn noensinne.

Hundrevis av passasjerer
og utrolig mange biler og sykler -
- tar den med seg
tre ganger i uken over Skagerrak.

Trafikken er enorm i sommer, men
pass og valuta må jo ordnes først.

Har man bil,
er det enda mer innviklet.

Likevel er Peter Wessel
fulltegnet månedsvis i forveien.

Folk vil og skal ut og lufte seg
etter den lange innesperringen.

En stor opplevelse
å ha vært i Danmark. Da var man kry.

Og man hadde fortsatt
litt ferie igjen. Fine tider.

Sjømann,
hvorfor drømme?

Tenk ei på oss her.

Sjømann,
havets bølger
følger hvor du er.

I Aalborgs zoologiske hage var jeg
tre-fire dager, for det var så fint.

I Danmark, bare den opplevelsen -
- å kjøpe røde pølser!
-Det husker jeg.

Det var gjevt. Og kirsebærlikør
kunne man kjøpe og ha med hjem.

Det var mer som var bedre før i tida.

Jeg kunne gå seks kilometer og hente
et brød bare for å få ei flaske brus.

Så gikk jeg seks kilometer
tilbake. Det var stort, det.

Vi fikk aldri kjøpe is om vinteren.
Det har jeg ofte undra meg over.

Det var det ikke mulig å få.
-Ikke før 17. mai.
-1. mai.

Da var det is i butikken.
Det er noe helt annet i dag.

Vi gleda oss kanskje
mer til isen den gangen!

Det var fint før i tida.

Riktig farge iallfall:
Blått/hvitt, heia Viking!

Noen har brukt denne før meg ...

Her blir det å stupe
med ei hånd og holde på buksa!

-Kjenn på tyngden.
-Torkel Ravndal sin?

Det ser sånn ut.
-Er det gylf?
-Ja. Litt høyt oppe, syns jeg.

-Nei, den er tett.
-Mye fint gammelt ...

Mye stygt også.
Det vi syntes var fint ...

Det var jo bedre før i tida!
Men vi kan jo gemme noe av dette.

I saw her today.
I saw her face.

It was the face I loved.
And I knew I had to run away.

And get down on my knees
and pray that it'd go away.

But still it begins:

Needles and pins,
because of all my pride ...

Så kom jo dette
med Syden og sydenturer.

Jeg var ikke så opptatt av det.

Men jeg hørte at folk begynte å reise
på grisefester. "Eviva España"!

Og "Paloma blanca".

O, la paloma blanca
svever så skjønt i det blå.

O, la paloma blanca,
slik vil jeg føle meg nå.

Moro å bare snurre jordkloden og ta
en finger og peke: "Dit drar vi".

-Skal vi gjøre det?
-Ja. Du snurrer.

-Maldivene.
-Rikmannsstrøket.

Ja. Vi kan jo dra dit
for å vise at vi har litt penger.

De rike og eventyrlystne
tror jeg nok drar til Fiji ...

Og Bora-Bora.
De litt ukjente sydhavsøyene.

Nord i Canada og i Alaska
er det kanskje jegerturisme -

- som er populært.

Inuittene får en kvote
med dyr de kan felle.

Eller indianerne som bor der. Men
de selger kvotene til høystbydende.

Det er rikmannsturisme.

Det skjer også i Afrika. Trenden
kan bli at vi drar utenfor jorda.

Romturisme.

På dette reisebyrået i Bergen
slipper man å stå ved en skranke -

- og snakke til en funksjonær
som stadig blir avbrutt.

Kundene blir plassert i gode stoler
ved reisekonsulentens bord -

- og kan diskutere i fred og ro.

Må De vente, fins det
lesestoff og behagelige sofaer.

Man mister nesten
lysten til å reise vekk.

Syden var jo langt vekk.

-Eksklusivt.

-Veldig.

Og helt utenkelig.
For da måtte man ta fly.

Og det var dyrt.

Adios eller hasta luego.

Hasta luego, mi amor.

Våre foreldre sa det var veldig dyrt,
langt borte og sikkert ikke så bra.

Men flere og flere dro.

Folk vi kjente, og de hadde
ikke så mye penger, trodde vi.

De kom brune tilbake.

De hadde bare hatt sol og bada
hele tiden. Svømmebasseng, vet du.

Det kommer en ny morgendag.

Dette hadde mine foreldre problemer
med å svare på. Kan vi ikke dra dit?

Men det ble campingtur.

Det var ikke
bare bare å reise til Syden.

Jeg var så nysgjerrig
på disse grisefestene.

Grisefester?

Jeg visste ikke at de spiste gris.

-Du trodde det gikk ut på noe annet.

-Å feste og kose seg.

De gamle herregårdene på øya
er for lengst okkupert av turistene.

De får oppleve grisefesten:
et ekte mallorkansk gjestebud.

Hallo!

(Felemusikk)

Jeg kommer fra gård, en
vi har hatt ganske lenge i familien.

Familie og slekt fra byene
kom og bodde hos oss hver sommer.

Kanskje ikke så mye ferie for mine
folk, men fint for dem fra byene.

De fikk kanskje
litt hjelp til gårdsarbeidet.

Før i tiden var de som bodde i byen,
på slektsgården hele sommeren, -

- med familie og venner.

Da mamma fikk førerkort, dro
hun og en gjeng på Hardangervidda.

De lå og solte seg hele dagen
og fikk andre grads forbrenning.

Det var kanskje litt mer impulsivt.

Man behøvde ikke
å bestille og undersøke så mye.

Kanskje ferien var å være
sammen med venner eller familie, -

- ikke å oppleve så mye.

Man ble nok lettere
fornøyd med ferien sin før.

Man hadde ikke
så mye å sammenlikne med.

Man kunne ikke lese om hva andre
hadde opplevd. Lavere forventninger.

You didn't have to be so nice,

I would have liked you anyway.

If you had just
looked once or twice,

and gone upon your quiet way.

Today I said the time
was right for me to follow you.

Radio var alltid viktig.

Det var underholdningen.
Vi kunne sitte rundt og høre på.

"Vi går om bord"
og masse fine radioprogrammer.

-De få som var da, var veldig gode.

-Og så satt vi der og venta på -

- noe amerikansk og Salhuskvintetten!

-Salhusvinskvetten ...

Singel og sand,
singel og sand.

Ekstra god singel og billege sand.

Og så fikk vi sånn Kurer-radio ...

-Med grammofon.

-Den het Combi.

Det blir en egen stemning
med musikk ute i naturen.

-Vi hadde med Combi.

-Hva er det?

En ny, smart reiseradio
med innebygget platespiller.

Tok man med Combien på Solastranda
på en varm sommerdag med solsteik, -

- og ikke dekte til platene,
var det bølgeblikk.

Plastpickupen hoppa som bare
rakkeren, men det spilte ingen rolle.

Whenever I want you,
all I have to do is dream.

I can make you mine,
taste your lips of wine,

anytime, night og day.

Only trouble is ...

Far bygde hytte
i 1949, inni Ryfylke.

Men å dra dit tok jo fem timer med
båt, Fjorddrott, innover i fjordene.

Ferien starta på kaien.
Stort oppstyr med folk som sa ha det.

Om bord var det
trekkspill- og gitarmusikk.

Folk samla seg.
Det var sånn samstemmighet.

Vi fikk Sisu, uten kullsyre,
det store for oss unger.

Da vi kom fram,
var ferien godt i gang.

Så sto det lastebil og venta.
Vi var 20-30 stykker på lasteplanet.

Vi kjørte åtte kilometer opp i dalen,
og så gikk vi en time opp på fjellet.

-En alvorlig tur, Hansen!
-Ja, en stor opplevelse.

Det kunne være tøft.

Firma Jonas Øglænd i Sandnes ba
i juni alle tilknyttet fabrikk -

- på en søndagstur
til Jørpeland med familier.

Båtene hadde med
et tonn lapskaus, 7000 isbegre, -

- 3500 flasker brus
og 12 000 smørbrød.

Alt turdeltakerne måtte ha med,
var kopp, gaffel og godt humør.

Hvis ferien tar Dem til Norge, vil De bli
ført tilbake til en tid da livet var roligere.

Til tida da engelske lorder kom
til Norge for å drive sportsfiske.

På de flotte hotellene
på Vestlandet fikk de nok -

- en helt annen
kundebehandling enn vi får nå.

Flotte trehotell med masse
villamønster oppunder taka.

Det ville jeg ha reist tilbake til.

Kanskje var det kontrastene som lokket
de første britiske turistene til Norge, -

- om enn noen av dem
var entusiastiske sportsfiskere.

Viktoriatidens sportsmann forsto seg
på kvalitet, men den gang kostet det.

I dag kan mange flere
unne seg en utenlandstur.

Jeg ville reist tilbake til tida
da man dro på campingtur.

Det er ikke lenge siden
det var kjempespennende.

Da jeg var liten, dro jeg mye
på camping. Det er veldig koselig.

Man får mer familieferie
og kan oppleve Norge:

Ta med seg teltet og campe
der man ønsker. Det ville jeg gjort.

Frokosten er kontinental: kaffe, rund -
stykker og syltetøy eller marmelade.

Men det er også et koldtbord med kjøtt
og fisk, som man forsyner seg fra selv.

Her tar man seg tid.

Føler du deg veldig gammel nå?

Nei ... Ja, jeg er gammel.
Men alternativet er jo ikke bra.

-Folk var jo lykkelige før også.
-Det spørs hva som gjør deg lykkelig.

Veldig individuelt.

Feriene varte
enormt lenge før i tida.

-Jeg husker bare pent vær.
-Det var mye bedre før.

De hadde ikke
så stort utvalg i reisemål.

Så egentlig er det blitt mye bedre.

Hva vi kan gjøre,
hvordan vi kan gjøre det.

-Jeg tror kanskje ting er bedre nå.
-Ja. Reiselivsmessig.

-Skål.
-Og takk for en hyggelig mimrestund.
-Ting var bedre før i tida.
-Ja, mye bedre.
-Den var sterk.
-Ja.

For alltid og evig, til sol går ned,
er du den dag mine øyne ser.

Copyright (C) NRK